

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо уточнення ступеня вищої освіти для осіб, які мають право здійснювати адвокатську діяльність (реєстр. № 10312 від 04 грудня 2023 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 04 грудня 2023 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 15 серпня 2024 року (протокол № 166) проект Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо уточнення ступеня вищої освіти для осіб, які мають право здійснювати адвокатську діяльність (реєстр. № 10312 від 04 грудня 2023 року), поданий народним депутатом України Крейденком В.В. (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою Законопроект розроблений з метою уточнення ступеня вищої освіти для осіб, які мають право здійснювати адвокатську діяльність задля приведення дефініції «вищої освіти» у відповідність до чинного Закону України «Про вищу освіту».

Так, на виконання зазначеної мети у Законопроекті пропонується викласти в новій редакції частину першу статті 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон), в якій уточнити вимоги до освіти адвоката. Зокрема встановити, що адвокатом може бути фізична особа, яка має вищу освіту за освітнім ступенем магістра на основі освітнього ступеня бакалавра в галузі права.

На думку суб'єкта права законодавчої ініціативи прийняття Законопроекту сприятиме уточненню ступеню вищої освіти для осіб, які мають право здійснювати адвокатську діяльність та узгодженню положення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» із положеннями чинного Закону України «Про вищу освіту».

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету розглянувши Законопроект вказав, що реалізація його положень не матиме впливу на показники бюджету.

Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу визнав положення Законопроекту такими, що регулюються національним законодавством країн-членів Європейського Союзу та не підпадають під дію міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.

Міністерство юстиції України (далі - Мін'юст) розглянувши Законопроект вважає, що визначення ступеня вищої освіти для набуття особою права заняття

адвокатською діяльністю мають вирішуватися комплексно з іншими проблемними питаннями у сфері нормативного врегулювання адвокатури та адвокатської діяльності. У зв'язку з наведеним Мін'юст вважає, що Законопроект потребує відповідного доопрацювання.

Також, Мін'юст звертає увагу на Звіт Європейської комісії «Україна 2023», у якому висловлено рекомендації щодо приведення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» у відповідність до Конституції України та чинних європейських стандартів, а відтак щодо необхідності комплексного реформування адвокатури, зокрема вдосконалення законодавства в частині кваліфікаційних процедур та допуску до професії адвоката.

Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини Законопроект підтримується.

Національна асоціація адвокатів України зазначає про неузгодженість запропонованих Законопроектом змін до частини першої статті 6 Закону з пунктом 1 частини третьої цієї ж статті щодо визначення терміну «вища освіта», у зв'язку з цим пропонує його відправити на доопрацювання.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі - ГНЕУ), розглянувши Законопроект висловило до нього деякі зауваження. Зокрема ГНЕУ зазначає, що з моменту прийняття нового Закону України «Про вищу освіту» і до запровадження обмежень на вступ до магістратури за спеціальністю «Право» відповідними державними стандартами, отримати ступінь магістра в галузі права та відповідний для професії адвоката досвід роботи мала змогу не одна тисяча студентів, які навіть маючи необхідну кваліфікацію, навички та досвід роботи у галузі права. У разі прийняття законопроекту не зможуть отримати доступ до професії адвоката.

Крім того ГНЕУ звертає увагу, що Законопроект, у разі його прийняття може створити певний дисбаланс у регулюванні доступу до професій, які потребують спеціальних знань у галузі права. Зокрема, пропонується поняття «повна вища юридична освіта» (відповідно до чинної норми частини першої статті 6 Закону) замінити формулюванням «вища освіта за освітнім ступенем магістра на основі освітнього ступеня бакалавра в галузі права», встановивши нову вимогу щодо особи, яка здійснює адвокатську діяльність. У зв'язку з цим ГНЕУ зазначає, що у пункті 1 частини третьої статті 6 Закону застосовується термін «повна вища юридична освіта» та наводиться його визначення. Тому з метою дотримання правил нормотворення буде доцільним внесення відповідних змін саме до зазначеної норми. При цьому ГНЕУ вказує, що в положеннях Закону також вживається термін «повна вища юридична освіта» (наприклад, у пункті 2 частини третьої статті 6 та частини першої статті 16), проте зміни до них у Законопроекті не пропонуються, що може призвести до виникнення проблем у процесі практичного застосування положень Закону.

У Конституції України визначається, що Україна є демократична, соціальна, правова держава (стаття 1), права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини

є головним обов'язком держави (частина друга статті 3), органи державної влади, у тому числі й Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади в Україні, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (частина друга статті 6, частина друга статті 19, стаття 75).

Положеннями Конституції України передбачено, що права і свободи людини і громадянина визначаються виключно законами України (пункт 1 частини першої статті 92).

Відповідно до статті 131² Основного Закону України для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура, засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні визначаються законом.

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

Обговоривши Законопроект, відповідно до статей 93, 111, 114 Регламенту Верховної Ради України Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного одинадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проект Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо уточнення ступеня вищої освіти для осіб, які мають право здійснювати адвокатську діяльність (реєстр. № 10312 від 04 грудня 2023 року), поданий народним депутатом України Крейденком В.В. та за результатами розгляду в першому читанні повернути суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

2. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити Голову підкомітету з питань організації та діяльності адвокатури, органів надання правової допомоги Ватраса В.А.

Голова Комітету

Д.В. МАСЛОВ